

Observaties

LITERAIRE VOORKEUREN VAN WEYERMAN IN DE ROTTERDAMSCHER HERMES

In de *Rotterdamsche Hermes* (1720-1721) doet Weyerman, vermomd als de boodschapper van de goden, een aantal opmerkelijke uitspraken over Nederlandse auteurs en over de kwaliteit van hun werken. De algemene tenor van deze uitspraken is dat er in de oudere Nederlandse letterkunde meer kwaliteit te vinden is dan in de moderne. Het is vooral het plagiaat van de moderne dichters dat Weyerman tegenstaat; zij stelen: *passagien* uit Antonides, Hooft, Huigens, Vondel en andere, en de rest van hun werk wordt gekarakteriseerd als "laffe *productien* van woordenrymers"¹. Deze auteurs zijn "plausibele Praatjesmakers en Frankfoortsche Kermispoppen"². Een aantal van hen worden op een indirecte manier gehemeld. Het zijn: het kleine mannetje wiens naam begint "met een Zeelamp" en eindigt "met een Heerlykheit" die we kennen als Laurens Bake van Wulverhorst, de auteur van spotverzen aan het adres van Balthasar Bekker, Karel Verlove en Daniël Havart³, verder: het bejaarde, schele kereltje, door Peter Altena in zijn observatie van vorig jaar al geïdentificeerd als Jan van Hoogstraten⁴, en natuurlijk ook Hermannus van den Burgh, elders het "Muiderpaert" genoemd⁵, wiens onkunde en succes aanleiding waren voor Weyerman om met zijn *Hermes* voor de dag te komen⁶.

Op een ironische manier wordt ook Pieter Langendijk gehemeld in de passage:

Terentius, die de schikking van een Blyspel ruim zoo wel als d'Autheur van de *Quincampoix* verstaet⁷.

Veel bijtender wordt Langendijk geportretteerd met:

Fluks kwam'er een ander Dichter opborrelen, behangen met lis en plumpe bladeren, een Knaap die, als eene *Arachne*, zoo wel de heldendaden door eene weverspoel als door eene ganzeschacht kon afmalen, en noch onlangs, na een' Franschen Kok op de Spaansche Bruiloft van *Camacho* (spyt keus en *politesse*) gehanepoot te hebben, een kunststuk der Gaulen door een geschurfd overzetting dorst mishandelen.⁸

Verder is Jan van Gijzen de enige van Weyermans slachtoffers die onverhuld wordt opgevoerd, waarbij hij wordt gediskwalificeerd als een Van den Burgh in verzen. Nog andere dichters worden gehemeld door Weyerman die wellicht te identificeren zijn als P.A. de Huybert en Coenraet Droste en een ander de z.g. "Leverbeuling" die ik niet heb kunnen thuisbrengen.⁹

Minstens zo interessant voor ons die Weyerman bestuderen, zijn Hermes' voorkeuren: waardering blijkt voor Vondel die in een paleis op de Pin-dus door Vergilius "aan het opperend" van een gouden tafel wordt geplaatst, voor Antonides die naast Vondel mag plaatsnemen, voor Constantijn Huygens en Jakob Zeeus.¹⁰

Toch krijgt men uit de *Rotterdamsche Hermes* de indruk dat Weyermans

liefde vooral naar prozaïsten uitgaat. Hij laat zich weliswaar ironisch uit over "den grooten Bontekoe"¹¹, maar daar staat tegenover dat zijn waardering voor het proza van Doedyns en Hooft opmerkelijk groot is. Van den Burgh kan zich geenszins meten met Antonides in poëzie, met Hooft in proza en met Doedyns "in dartele gedachten" heet het.¹² Tegenover "de ontheupte schimmel Argus" plaatst Weyerman "de liefvallige Doedyns" die tot zijn ergernis volledig wordt miskend.

Nog feller reageert Weyerman wanneer Hoofts reputatie wordt aangetast door de Leidse hoogleraar Pieter Burman. Deze had in zijn voorrede van de vertaling van zijn *Redenvoering tegen de beschavende geleertheid* (1720) aan de hand van vele voorbeelden de onkunde van Hooft als Tacitus-vertaler willen aantonen:

[...] zijn gezag in overzettinge is by my zeer gering, en byna van geen gewicht [...]

schrijft Burman en besteedt verder menige bladzijde eraan om dit te verduidelijken.¹³ Dit schiet Weyerman in het verkeerde keelgat. Uitvoerig beargumenteert hij dat Burmans term *Beschavende Geleertheit* als vertaling van *humanitas* klinkklare onzin is en hij heeft nog gelijk ook d.w.z.: zijn opvattingen komen in dezen overeen met die van Petrarca¹⁴ die als vader van het humanisme wel wist wat *humanitas* inhield.

Als toemaatje haalt Weyerman de Leidse hoogleraar volledig onderuit:

Dit alleen zal hy [n.l. Hermes] 'er byvoegen, dat het ten hoogsten onbeschaaft aan een vermaart Professor is, een' géveinsden *Janus Bifrons* (dag en nacht) of de kruik met twee ooren uit te hangen, om, na hem uit het vergulde Farizeeusche honigpotje vol achtung wat om den mont gesmeert te hebben, het blaadje om te wenden, en dien grooten *Hooft*, dien Nederduitschen Tacitus, als een andere Saul, in zyne dootbus te willen storen, onkunde der tale aanwrijven, en zyne weergalooze Overzetting met ongewyde handen verscheuren, en zulks juist in eene Redenvoering, welke zelve zoo lam en gebrekkig is, dat men zich in duizent bochten dient te wringen om de echte kracht van twee Latynsche woorden te vinden, op wier *fondament* nochtans het gantsche *literale* Gebou van zyne [n.l. Burmans] Waerdigheid gesticht is.¹⁵

Wanneer blijkens een latere aflevering van de *Rotterdamsche Hermes* Weyerman op een veiling ter ore komt dat "een puistig en quastig Boekwormtje" de Italiaanse historicus Leti met Hooft durft te vergelijken, is hij weer in alle staten. Hij karakteriseert Leti's werk als gevuld "met zoetekoek en razijnen" en hierbij laat hij zien waarom Leti niet met Hooft mag worden vergeleken: Leti mist "discretie" en "politesse".¹⁶

Kiesheid en hoffelijkheid, deugden die overeenkomen met het 'understatement' veelvuldig toegepast door Tacitus, dit waren kwaliteiten die Weyerman kennelijk zeer op prijs stelde en hij vond die ook in het proza van Hooft terug.

Tot nu toe is er in de Weyerman-studie te weinig rekening gehouden met de mogelijkheid dat Weyerman heel wat van Hoofts proza zou kunnen hebben geleerd wat stijl, taalgebruik en opzet van zijn historische werken betreft. Er is hier nog een mooie taak voor ons allen weggelegd!

Noten

1. J. Campo Weyerman: *De Rotterdamsche Hermes*. Ed. A. Nieuweboer. Am-

- sterdam 1980, p. 94, zie ook op p. 275. (Verder afgekort als RH).
2. RH 379.
  3. Zijn werk lijkt te zijn bijeengebracht in: L. Bake: *Mengel-Poëzy*. Amsterdam, Pieter Visser en Jan Hartig, verk. 1737. (Ex. UB Leiden 709 C 3. Voor de spotverzen, zie: p. 110-113, 135 en 136).
  4. P. Altena: 'De Rotterdamsche Hermes in het land der kikvorsen.' In: *Mededelingen van de Stichting Jacob Campo Weyerman* no 43 (1982) 461-466.
  5. RH 412.
  6. RH 412. De negatieve uitlatingen over deze drie modernen zijn te vinden in RH 68-69.
  7. RH 237.
  8. RH 386.
  9. RH 386. Is de "Dwingelant der Jeugt" De Huybert die "Patroon" is van de "onvermoeide Zanger" Droste? De "Leverbeuling" vindt men nader gepreciseerd op p. 387.
  10. RH 68-69.
  11. RH 86.
  12. RH 183, zie ook p. 308.
  13. P. Burman: *Redenvoering tegen de beschavende geleertheid. Gedaan den VIII. Febr. MDCCXX*. Overgezet door Dirk Smout. Leiden, Samuel Luchtman, 1720, fol.**recto t/m **2 verso, ***2recto-verso. Ex. UB Leiden 1437 F 54/6.
  14. R. Pfeiffer: *History of Classical Scholarship. From 1300 to 1850*. Oxford 1976, 17.
  15. RH afl. No.11, ongepag., fol.F2 recto.
  16. RH 332.

Karel Bostoën

JCW-EXEMPLAREN IN DE MEDEDELINGEN

Ditmaal geen observatie van mij, waaraan archiefgegevens ten grondslag liggen, maar een observatie, of liever gezegd een evaluatie van gegevens die in de loop der tijd door vrienden bijeengegaaard zijn. Al sinds het verschijnen van de *Mededelingen*, het eerste nummer kwam nu precies vijf jaar geleden in januari 1978 uit, bevat de *Mededelingen* een rubriek, die een wisselende naamgeving draagt. Dan weer staat er in het kopje 'Signalering' of 'Exemplaren' of zelfs wel 'JCW in het buitenland'. In de rubriek geven vrienden de resultaten van hun naarstig zoeken in bibliotheekcatalogi in binnen- en buitenland, op trefwoorden rondom Weyerman. Het is verheugend, dat zoveel mensen in hun vrije tijd zich inzetten voor de Stichting. Maar gebeurt het wel op een goede manier, of zou er, met een iets andere inspanning, een nog beter resultaat verkregen kunnen worden? Ik heb de *Mededelingen* eens doorgelezen op deze rubriek en getracht een globale analyse te maken. Onmiddellijk deed zich daarbij al het eerste probleem voor: de toneelstukken. Vooral de werken *De Hollandse Zinnelykheit* en *Democritus en Heraclitus Brabantsche Voyage* zijn op diverse wijzen uitgegeven: met jaarvermelding en zonder jaarvermelding, met plaats van uitgave en zonder plaats van uitgave en afzonderlijk of in een verzamelbundel. De beschrijvingen van exemplaren in de *Mededelingen* van de toneelstukken